

Motion till riksdagen 2013/14:So20

**av Lena Hallengren m.fl. (S)
med anledning av prop. 2013/14:168**

Fritidspeng för barn i hushåll med försörjningsstöd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag i proposition 2013/14:168.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska se till att barndelen i riksnormen höjs.

Regeringens förslag

I propositionen föreslås att en fritidspeng införs för familjer med barn i års-kurs 4–9 som haft ekonomiskt bistånd under sex månader eller längre. En särskild ansökan ska göras av familjen. Fritidspengen ska inte påverka det övriga försörjningsstödet och ska gå till att täcka utgifter för deltagande i regelbundna och ledarledda fritidsaktiviteter. Regeringen får meddela föreskrifter om vilket belopp fritidspengen får uppgå till (beräkningarna i budget för 2014 bygger på 3 000 kronor). Ett särskilt kapitel om ersättning för barns kostnader för fritidsaktiviteter införs i socialtjänstlagen.

Nuvarande lagstiftning för försörjningsstöd

Försörjningsstödet, som regleras i 4 kap. 3 § socialtjänstlagen, är uppdelat i två delar: dels en för riket gällande norm (riksnormen), dels bistånd som avser rätt till ersättning för skäligena kostnader för ett antal andra behovsposter, exempelvis boende, hemförsäkring och hushållsel. Riksnormen ska täcka skäligena kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och radio- och tv-avgift.

Med begreppet livsföring i övrigt avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skäligen levnadsnivå och som inte omfattas

Fel! Okänt namn på

av försörjningsstödet. Det kan vara bistånd till hälso- och sjukvård, tandvård, glasögon, hemutrustning, flyttkostnader, rekreation m.m. En individuell bedömning görs i varje enskilt fall.

Barnperspektivet

I Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd från 2013 ges exempel på hur barnperspektivet kan tillämpas i utredningar om ekonomiskt bistånd. Där står t.ex. att socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå bl.a. om det är en förutsättning för att barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Vidare framgår att riksnormen kan räknas till en högre nivå om den enskilde på grund av funktionsnedsättning eller andra skäl har svårigheter att upprätthålla kontakten med andra människor eller delta i samhällslivet och därför har extra utgifter, för t.ex. telefon och tidningar eller fritidsaktiviteter, som inte täcks av annat särskilt stöd.

Av Socialstyrelsens allmänna råd framgår också att socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligena kostnader för rekreation, om det finns särskilda skäl. Det kan finnas särskilda behov av rekreation t.ex. hos barnfamiljer som under lång tid på grund av ekonomiska problem inte har kunnat få någon form av semester och hos vuxna med långvariga medicinska eller sociala problem. Om det finns barn i hushållet, bör socialnämnden göra en särskild bedömning av barnets behov. Ekonomiskt bistånd till rekreation bör räcka till t.ex. en tåg- eller bussresa och logi. När det gäller barn bör biståndet räcka till kostnaden för t.ex. en koloni- eller lägervistelse. En individuell bedömning av behovet ska alltid ske.

Barns rätt till fritid

Barn har rätt till fritid, och denna rättighet finns beskriven i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Vi socialdemokrater har nyligen i riksdagen upprepat vårt förslag att göra barnkonventionen till svensk lag. I barnkonventionen konstateras att alla barn har rätt till vila och fritid, lek och rekreation, samt rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet. Eftersom fritiden är viktig för barns utveckling måste alla barn få en möjlighet till en intressant och utvecklande fritid.

Enligt SCB har barn i ekonomiskt utsatta hushåll begränsade möjligheter till en aktiv fritid. Både flickor och pojkar som lever i ekonomiskt utsatta hushåll är i mindre utsträckning med på organiserade fritidsaktiviteter än andra barn. I hushåll där man inte har någon kontantmarginal besöker man i mindre utsträckning idrottsanläggningar, och speciellt bland pojkar i ekonomiskt utsatta hushåll gör man färre kulturella besök än övriga hushåll. Samma resultat framkommer ur Barnombudsmannens uppföljningssystem för att mäta barns och ungas levnadsvillkor.

S-förslag om låga avgifter i idrotts- och kulturverksamhet för barn och ungdomar

Frågan om barns och ungdomars möjligheter att ha en aktiv fritid måste diskuteras i ett bredare sammanhang än vad som görs i propositionen. Höga avgifter i idrotts- och kulturverksamhet försämrar möjligheten för många barn och unga att ta del av sådana aktiviteter. Barns och ungdomars möjlighet till aktivitet begränsas också av deras föräldrars möjligheter att följa barnen till och från repetitioner, lektioner, träningar och matcher. Här kan samarbetet mellan föreningslivet och skolan och dess fritidsverksamheter stärkas. Höga avgifter inom barns och ungas verksamhet inom kultur, idrott, friluftsliv och fritidssysselsättningar kan stänga ute många barn. Vi socialdemokrater föreslog hösten 2013 i riksdagens kulturutskott en satsning på 350 miljoner kronor till kultur, idrott och fritid riktad mot barn och unga – dels ett Handslag med föreningslivet, dels ett stimulansbidrag riktad mot musik- och kulturskolan. Vi socialdemokrater vill stödja föreningslivet – och stärka barns och ungdomars tillgång till idrott och friluftsverksamhet. Vi vill ta ett handslag med föreningslivet – Riksidrottsförbundet och Svenskt Friluftsliv – samt kommunerna för att se till att barn och ungdomar får bättre möjligheter och lägre avgifter för att delta i idrott och friluftsverksamhet. Vi vill också att alla barn och ungdomar får möjlighet att delta i musik- och kulturskolans verksamhet. Därför föreslog vi ett stimulansbidrag för musik- och kulturskolor som håller nere avgifterna; för kommuner som redan har låga avgifter innebar förslaget ett stöd till ökad kvalitet.

Våra ståndpunkter och förslag om fritidspeng

Fritiden är en betydelsefull del av barns och ungdomars liv. Fritiden är viktig för barns och ungas utveckling av en egen identitet, möjlighet att utveckla positiva relationer, uppleva gemenskap och pröva olika aktiviteter. Fritidsaktiviteter kan dessutom vara ett positivt komplement till familj och skola.

Mot bakgrund av att barn och unga i ekonomiskt utsatta hushåll är underrepresenterade i organiserade fritidsaktiviteter finns det starka skäl att förstärka möjligheten för barn i dessa hushåll att få en aktiv fritid.

Vi anser att syftet med regeringens förslag är vällovt men att den föreslagna utformningen är olycklig. Redan på 1940-talet lämnades synen på välgörenhet till socialt utsatta människor till förmån för en svensk modell med generell social välfärd.

I stället för att höja beloppen i riksnormen för personliga kostnader för barn föreslås i regeringens proposition att ett nytt kapitel i socialtjänstlagen införs. Kapitel ska innehålla bestämmelser om rätt till ersättning för kostnader för fritidsaktiviteter som är regelbundna och ledarledda och gäller familjer med långvarigt försörjningsstöd som har barn i grundskolan, årskurs 4–9.

Fel! Okänt namn på

Ur den enskildes perspektiv innebär förslaget att en särskild ansökan för fritidsaktiviteten måste göras, utöver ansökan om ekonomiskt bistånd. Regeringen skriver i propositionen: ”Socialtjänsten bör informera hushållet om möjligheten att ansöka om fritidspeng och informera den enskilde i samband med ansökan om försörjningsstöd om att hushållet även kan ha rätt till fritidspeng.”

Förslaget om fritidspeng presenterades för första gången i budgetpropositionen för 2014. I den promemoria (Ds 2013:70) om frågan som regeringen tog fram och som har remissbehandlats betonas: ”Det är av stor vikt att det blir tydligt att fritidspengen används för barnets aktiviteter och att den inte blir en generell inkomstförstärkning för hushållet.” Det förs i promemorian ett resonemang om hur utbetalning av fritidspeng kan gå till, exempelvis genom direktbetalning till anordnaren av aktiviteten, dock under förutsättning att integritet och sekretess respekteras. Hela utgångspunkten för resonemangen i promemorian är tyvärr ett misstroende mot den enskilde och den inriktningen är både stigmatiserande och förnedrande.

Vi delar Akademikerförbundets SSR:s synpunkt i remissbehandlingen – att förslagets utformning strider mot målen och intentionerna i socialtjänstlagens portalparagraf:

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas – ekonomiska och sociala trygghet, – jämlikhet i levnadsvillkor, – aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Kritiken mot utformningen av förslaget i promemorian var hård. En del av detta återges kortfattat i propositionen. Många remissinstanser, exempelvis JO och Socialstyrelsen, framförde att det är olämpligt att kommunen betalar direkt till anordnaren av verksamheten, då det skulle riskera att bryta mot sekretessen. Socialstyrelsen påpekade att fritidspengen enligt förslaget ska kunna återkrävas om utbetalningen betalats direkt av socialnämnden till anordnaren och anser därför att det är tveksamt om det ska vara möjligt för socialnämnden att återkräva beloppet av den enskilde om det betalats direkt av socialnämnden till anordnaren av verksamheten. Regeringens svar på dessa invändningar är ”att den enskildes sekretess och integritet måste respekteras och att det därför är nödvändigt att socialtjänsten i varje enskilt fall och i samråd med hushållet kommer överens om lämpligt utbetalningsätt”.

Trots regeringens formulering blir det bestående intrycket av hela ärendet och det framlagda förslaget att regeringen inte litar på de berörda familjerna och deras vilja och förmåga att prioritera sina barn. Stödet ska gå till regelbundna och ledarledda aktiviteter och är en del av vardagen men ska omgärdas med särskilt ansökningsförfarande. De berörda familjerna tilltros inte kunna agera för sina barns bästa.

Vi delar helt uppfattningen att det är av största vikt att barn i ekonomiskt utsatta familjer har samma förutsättningar att utöva fritidsaktiviteter som andra barn. Vi säger nej till regeringens utformning av stödet. Vårt förslag är

Fel! Okänt namn på

att barndelen i riksnormen höjs med motsvarande belopp för de berörda familjerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 1 april 2014

Lena Hallengren (S)

Christer Engelhardt (S)

Lennart Axelsson (S)

Gunnar Sandberg (S)

Ann Arleklo (S)

Catharina Bråkenhielm (S)

Meeri Wasberg (S)